

bevonden, van dezen te zuiveren en stellingen in te nemen die buiten de bebouwde kommen lagen. Soms lukte dat vrij vlot, soms waren er hevige gevechten voor nodig.

★

Zagen president Soekarno en de ministers van Sjahrirs tweede kabinet de aankomst van de Nederlandse versterkingen op Java als een aanwijzing dat Nederland voornemens was, vroeg of laat een grote aanval op de Republiek te ondernemen en de gebieden die om Batavia, Buitenzorg, Bandoeng, Semarang en Soerabaja bezet werden, als uitgangsstellingen daarvoor te gebruiken? Wij weten het niet. Dat de Nederlandse regering grootscheeps militair ingrijpen overwoog, was hun bekend – de Indonesische delegatie had immers de notulen van de Hoge Veluwe-conferentie meegebracht. Trouwens, dat die optie door de Nederlanders overwogen werd, lag voor de hand, zij het dat zij voorlopig in reserve zou blijven. Aan niet-Indonesische kant lag immers het oppergezag over Java (en Sumatra) niet bij de Nederlanders maar bij Mountbatten en hij en zijn regering wensten dat met de Republiek werd onderhandeld. Van Mook evenwel kon na de mislukking van de Hoge Veluwe-conferentie in staatkundige zin op Java niets ondernemen, te minder omdat zijn voorstel, de Republiek bij het algemeen bestuur over Indië te betrekken (Mountbatten zou dat denkbeeld alleen maar hebben toegejuicht), door het kabinet-Schermerhorn was afgewezen.

Niets doen dus? Dat hield de landvoogd voor steriel en gevaarlijk (de situatie zou er alleen maar verder door afglijden) en zulk een passiviteit was ook in strijd met zijn voorliefde om in grote schema's te denken. In november '45 had hij overwogen, Java tijdelijk terzijde te laten en zich vooreerst op delen van de Buitengewesten te concentreren, en in december had hij aan het kabinet het denkbeeld voorgelegd, in Indië toe te werken op een federatie van deelstaten waarvan de Republiek er één zou zijn. Met die Republiek was geen overeenstemming bereikt – zij had bij monde van Sjahrir Java en Sumatra voor zich opgeëist. Kon de staatkundige opbouw van wat uiteindelijk een federatief Gemenebest moest worden, dan wellicht elders beginnen?